

Forfatter: Bang, Herman

Titel: EN TOURNÉE

Citation: Bang, Herman: "EN TOURNÉE", i Bang, Herman: *Værker i Mindeudgave*, Gyldendal, 1920-1921, s. 84. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/text/adl-texts-bang06val-shoot-workid65936.pdf> (tilgået 19. juli 2024)

Anvendt udgave: Værker i Mindeudgave

Ophavsret: Udgiver har den fulde ophavsret.

Dog kan værket gengives i det omfang som det følger af ophavsretsretlige undtagelser om citat, kopiering til privat brug mv. Desuden kan der ske kopiering til undervisningsbrug mv. i det omfang som det følger af aftaler indgået med Copydan og tilsvarende institutioner.

Nogle af værkerne i Arkiv for Dansk Litteratur er dog helt fri af ophavsret (public domain), og så kan du bruge værket frit.

Du kan finde hvilke værker fra Arkiv for Dansk Litteratur som er frie i [denne liste](#). Har du spørgsmål til benyttelsen af et værk, kan du kontakte udgiver: [Det Danske Sprog- og Litteraturselskab](#)

EN TOURNÉE

DET var den første Juni. Herman-Bang-Tournéen stillede paa Kvæsthusbroen.

Personalet var Privattheatrenes bedste Kræfter - lad os kalde dem Hr. X. og Hr. Y. samt Fru A. og Frøken B. - og undertegnede. Repertoiret bestod af en af mine Enaktere, som paa to københavnske Scener havde oplevet tre Opførelser; "En Forlovelse", som Dr. Edvard Brandes venskabeligst havde overladt os mod vist Udbytte af Nettoen (N e t t o e n!) samt Peter Nansens "Kammerater", som skulde opføres i Nødsfald i.e.: hvis min Enakter ikke slog an: det blev opført hver Aften.

Impresario var Hr. C.

Stemningen paa Kvæsthusbroen var udmærket. Skuespillerinderne modtog Blomster som ved en Benefice. Ogsaa jeg udstyredes rigeligen med Buketter af taknemmelige Herre- og Dame-Elever i Skuespilkunst - jeg meddelte den Gang endnu Undervisning i denne Kunst.

Ombord i Dampskibet løftedes yderligere Tournéens Sind. Man beregnede vidtløftigt Udbyttet, hvilket Hr. X., der tronedede midt paa Stabelen af vore Kufferter, anslog lavt - "lad os sætte det hele lavt," sagde han uafbrudt - til Kr. 2000 pr. Kunstner. I Rygesalonen indbødes vi Herrer til at drikke Ønskebægre med talrige Medrejsende, og Hurraraabene steg, saa Damekahytten udbad sig Ro.

85

Hr. X. fortalte Matroshistorier fra Tiden, da han fo'r paa England - hvilke Historier har den Ejendommelighed, at de, naar de paabegyndes om Aftenen, først sluttet efter Solens Opgang. Og jeg, der sad i et Hjørne, underholdt behageligst en godlidende og førladen Mand, som jeg - uvist af hvilke Grunde - tog for en jysk Grossist i Smør. Han talte skæmtende om Provins og Provinspresse, og jeg, som den Gang endnu ikke havde det rette Syn paa Provinsens Pressemagt og som var stoppet med københavnske Anvisninger om Maaden "at ta'e de Folk" paa - indviede ham under megen Lystighed i Maaderne, mens han sad og slog mig paa Skulderen og jeg ham paa Maven:

- Ja, sagde jeg, i Aalborg er det nu Portvin - han skal bare ha' Portvin - men straks - saa har man ham.

Grossisten lo, som var han betalt for det:

- Ja, det er s'gu rigtigt, sagde han, jeg kender ham - giv ham bare Portvin. Det er en lun Hund - gi' ham bra' med Portvin ...

Og vi lo omkap som to Sammensvorne i en Operette.

Lidt efter sagde den godlidende Mand Godnat. Det var - - Redaktøren fra Aalborg. Han modtog ingen Portvin, da jeg op paa Formiddagen gjorde ham Visit.

Næste Morgen var Stemningen i Tournéen mattere. Graa og kold var Morgenen. Og onde Varsler paa Hotellet var der ogsaa. Frøken B. fandt et Armbaand hængende paa Laasen af sin Dør, hvad der uvægerligt betød Pengetab. Og jeg fik anvist Værelse Nr. 18, hvad ubetinget bebuder sælsomme Ulykker. Der var iøvrigt ogsaa Varsel hos Boghandleren: Billetlisten var ganske tom.

- Ja, den plejer jo at være fuld paa denne Tid, sagde Boghandleren blidt forlegen - disse fortræffelige Gentlemen er altid saa nedslagne ved et daarligt Salg, som om det var deres Privatpligt for egen Rigmønt at opkøbe Huset af samtlige tournerende Trupper.

86

Hr. Impresario begyndte at aftørre sin Pande og uroligt at tale om, at Aalborg var nu ogsaa altid en forbandet By. (Den er en sand Tournéernes Hjerteby, som uden Krakileri erlægger alle Priser).

Impresario begyndte at "arrangere Sukces'en".

Jeg gik til Kritikerne. Da jeg havde genset min Ven fra Dampskibet,, vidste jeg, at Kritiken, den havde jeg sikret mig.

De øvrige Medlemmer gik rundt og frøs. Alle ulykkelige Tournéer fryser. Vore Damer var allerede indhyllede i Sjaler som landlige Kirkegangskoner. Hr. X., der var forfaren i allehaande Tilskikkelser, gik rundt og underlig vejrede Luften med et mellemfornøjet Udtryk, som fornam han ikke netop Magsvej. Klokkeren fem

gav han Ordre til et større Kvantum Parketbilletteres Uddeling. Jeg opholdt mig i Billetkontoret. Døren til Kunsttemplet var opslaaet paa vid Gab. Tournéens Herrer, der hvert Øjeblik spurgte om Salget, var de eneste Ansigter, jeg saa ved Hullet.

Hr. X. udtalte, at man kunde vel paaregne et Salg af Hundrede Kroner ved Indgangen. Billetkassereren haabede det

Til sidst maatte jeg op at klæde mig paa.

Kl. 7 1/2 var Salen ganske tom. Tournéens Medlemmer gik om paa Scenen som Dyr i Bure og spurgte ophidsede, om der da ikke en Gang var uddelt Fribilletter.

Hr. X. sagde meget roligt: De véd jo, de kommer altid forsiide.

Efterhaanden samledes en minimal Part af Aalborg - sendrægtig som Folk, der véd: "vi kommer tidsnok". Impresario, der havde været i Billetkontoret, kom varm op:

- Ja, sagde han, nu har jeg skam pyntet paa Salen - - saa godt jeg kunde, kære Ven, men de vil ikke, de vil s'gu ikke.

Det var Fribilletterne, der havde vægret sig.

87

Og Impresario, der uafbrudt tørrede Sveden af sig med et forbavset Udtryk i Ansigtet, sagde:

- Ja, det er s'gu underligt, og blev staaende, stirrende langt for sig, fortabt i Forbavselsen.

Hr. X. sagde blot - og aldrig i mit Liv skal jeg glemme det Tonefald; han havde allerede stukket Fingrene i Jorden og vidste, hvor "Herman-Bang-Tournéen" sad -:

- Naa, saa gaar Tæppet.

Forestillingen begyndte.

Det var min lille Enakter. Den spillede saa jævnt.

Publikum sad, som om den Sag aldeles ikke kom dem ved, Der var enkelte, der i Parkettet underholdt hinanden ret højlydt om ganske andre Ting. Adskillige forlod Huset.

Hel Tavshed blev der først, da Tæppet faldt. Da var der meget tyst - som i et Selskab efter en Historie uden Pointe.

Tournéens Medlemmer klædte sig om til den næste Pjes.

Jeg tror nok, at man spillede "Kammerater", og Fru A. og Hr. Y. havde Rollerne. Publikum var begejstret. Publikum begejstredes aftenlig over "Kammerater", fordi jeg ikke var paa Scenen.

Der var to Fremkaldelser.

X., der sad i Garderoben og sminkede sig om til "En Forlovelse"s Svigerfader, sagde:

- Satan, skulde det gaa endnu?

Og Impresario, hvis smaa Ben i bevægede Øjeblikke kan gaa som et Par Trommestikker, røg op og ned i mit Rum og sagde:

- Hvad sagde jeg? hvad sagde jeg? Et Mundheld, Impresario havde - han havde aldrig sagt nogetsomhelst.

Det kunde vist særdeles vel være gaaet endnu, naar vi resolut havde givet Hr. Y. mine Roller - undtagen i min Enakter, som sikkert maatte bort fra Repertoiret 88 -; naar kun, med ét Ord sagt, Herman Bang resolut var gaaet ud af "Herman-Bang-Tournéen".

Men nu blev han - desværre.

"En Forlovelse" begyndte. Endnu i dette Øjeblik begriber jeg ikke, at det kunde blive en saadan Fiasko - saa udmærket, saa helt i det lille Mesterværks Aand spillede de andre. Ud fra deres Replikker, fra Samspillet, fra Stemmernes nøje Samklang slog dette københavnske Interiørs Luft uimodstaaeligt.

Fiaskoen forblev uovervindelig. Jeg havde ikke vidst, hvad det vilde sige at kæmpe med alle "Punch"s

muntre Billeder.

Jeg tror forresten, hverken Folk hyssede eller lo. De gik, da Tæppet faldt - bare hjem. Men ingen Meningstilkendegivelse har nogensinde været tydeligere.

Næste Morgen vækkede X. mig. Han svedte og røg Pibe under svære Støn, udsendende Røgskyer, saa han mindede om et Tærskæværks Lokomobil.

Han spurgte, hvad vi nu skulde gøre.

Jeg sad op i Sengen paa mit Nr. 18:

Jeg vidste det ikke.

Jeg har en Mistanke om, at Hr. X. var afsendt som Diplomat for at sondere, hvorvidt ikke "Herman-Bang-Tournéen" straks kunde opløses. Men Hr. X. - og forresten alle de andre ogsaa, de viste Vidundere af Overbærenhed under hele Korsgangen - havde Medlidenhed: vi skulde fortsætte.

- I al Fald Randers, sagde X., Randers er god. Det er dog en By ... Og saa ser vi, hvad Bladene siger, sagde han.

- Ja, sagde jeg.

Jeg var forberedt paa Bladene.

Vi drog til Hjørring. Der solgtes altid Billetter ved Gæstgiveriets Buffet, af en Cigarkasse. Gæstgiveren kunde "s'gu ikke forstaa, for der var endnu ikke solgt en eneste Billet."

- Og der var dog Plakater nok ude, sagde han. Plakaterne var kæmpemæssige og bar mit Navn 89 baade foroven og forneden. Impresario mente, at dette Navn maaske i de næste Byer kunde sættes med noget mindre paafaldende Bogstaver.

Den lille Enakter gik ved Forestillingen ud af Programmet.

Efter Forestillingen modtog vi Bladene; de var værre, end jeg havde tænkt mig, og jeg havde tænkt mig det slemme. Damerne drak efter Lektoren udmattede The paa deres Værelser. Ved Sengetid betydede Impresario mig, at jeg maaske kunde dele Stue med ham - af Sparsommelighedshensyn.

Næste Dag ankom vi til Randers. Hr. X. og Impresario vilde forsøge at redde Stumperne, og Haabet steg, da det erfarede, at Parkettet var solgt - Parkettet i Byen Randers er rummeligt som et lille Boudoir.

Impresario sendte Damerne, Y. og mig paa Køretur i lyse Toiletter. Vi kørte gennem Byen under megen glad Spøg og gjorde opsigtvækkende Indkøb af Handsker.

Impresario vilde opsøge Pressen.

Han kom tilbage fra Anmelderen og sagde meget fornøjet :

- Det var da endelig en alvorlig Mand. Jeg var der - han pustede - i to Timer.

Om Aftenen var Huset fuldt Alle havde virkelig noget Haab. Mig tog Impresario før Forestillingen til Side og sagde: at jeg burde maaske spille lidt mindre fremtrædende.

Jeg svarede, at det burde jeg ganske sikkert - jeg havde helst spillet Musen i Hul. Den lille Enakter begyndte vi med og spillede den for sidste Gang.

I "En Forlovelse" stillede Frøken B. og Hr. X. sig op i hver sin Kulisse for at se, om det da virkelig var saa galt (med mig H. B.). Hr. Y., der soufflerede, glemte Stikordene for at undersøge det samme. De virkede, hver paa sin Kant, som tre frygtelige Medlemmer af en "Fehm", opstillede mig til Doms.

Mit Spil blev derved ikke bedre. Jeg var nærmest 90 ganske lammet. Pludselig tilkastede et Par venlige Fruer mig to Buketter. Virkningen var i det gravstille Hus ubeskrivelig. Det lød, som faldt de tvende Blomsterkoste paa et Kistelaag.

Jeg spillede hele Stykket saa vidt gørligt siddende. Konrad - "Forlovelsen"s Helt hedder Konrad - var under alle Skæbnens Slag som klistret til Stolen. Naar jeg endelig maatte skraa over Scenen, var jeg saa forfjamsket, at det sikkert nærmest saá ud, som jeg "svømmede".

Men de andre var udmærkede. Fru A. spillede i Stykkets sidste Scene den stakkels Signe saaledes, at det maatte gribe. Man var ogsaa grebet og kaldte frem. Hr. X. beordrede mig til at føre Fruen ind.

Jeg bogstavelig stillede mig bag hende. Næste Dag udtalte en af de stedlige Aviser, at Hr. Herman Bang dog vel burde have Takt nok til at forstaa, at det ikke var netop ham, Publikum ønskede at se ved en Fremkaldelse.

Impresario læste Bladet højt.

- De ser, sagde han: hvad sagde jeg? Hvad kan det nytte? - jeg var der to Timer - og det var en alvorlig Mand ... Men hvad kan det nytte?

Han havde ganske Ret. Det var en alvorlig Mand, Anmelderen, og han nedlagde sine Indsigelser i selve Kunstens Navn. Det blev sat under Overvejelse af Tournéen, hvorvidt det ikke vilde være gavnende at forandre Foretagendets Navn. Jeg tror ogsaa, at det forandredes. Men hvor vi saa kom - og vi var baade i Skive og Thisted og andetsteds - prangede alle de gamle Plakater paa Hjørnerne med mit Navn baade foroven og forneden. Og de varslede ikke godt.

Den stedlige Presse gjorde desuden sit. Dens Udtryk voksede i Hidsighed: Den tog mig som en personlig Fornærmelse. Da jeg naaede Thy, truedes jeg som dramatisk Kunstner ganske uforblømt med Prygl.

Impresario var hjemkaldt til Hovedstaden af Forretninger. Hr. X. havde overtaget Ledelsen. Blyant og Notérbog gik ikke af hans Hænder. Over Theaterkoner og Theaterjere og Theaterkontrollører kom han som et Uvejr. Vi kørte gennem Thy for Gevinsten fra Randers.

Damerne sad paa Jernbanen indpakkede til Bylter. De var forkølede af vaade Hotellagener og Garderober, hvor det trak. I Thisted klædte vi Herrer os paa i et Køkken og i Musatemplet i Viborg i et Slags Forstue til en Keglebane, hvor der netop var Præmiespil.

Paa Rejserne begyndte X. at sætte sig ind i tredje Klasses Kupéer for at være sammen - som han sagde - med almindelige Mennesker.

Det var der, han traf sin Svineslagter fra S-købing. Svineslagteren berejste Jylland for at indkøbe Svin *en gros* og aabenbarede sig iøvrigt som en Kunstven. Han vilde nok se de Kunstnere hjemme hos sig: han garanterede en Forestilling i S-købing.

Paa alle Stationer løb X. til og fra Damerne Vogn, han var ude af sig selv.

- Der var en Mand, der garanterede, raabte X., der garanterede en Forestilling.

- Hvor?

- I S-købing ...

X. løb frem og tilbage. Sommervarmen var brudt ind og yderlig sommerligt fløj Klæderne om X., der, tror jeg, var i Straahat. Han var en underlig Modsætning til Damerne, der var tilhyllede som havde de Tandværk:

- Ja, sagde han - hvor han svedte -: det er noget herfra (det var omtrent i Midtjylland og vi var ved Kysten), men Manden garanterer, kære Børn, vi har Garanti.

Damerne slog til og Slagteren rejste:

- Naa, for Satan, sagde han: det er jo ingen Risiko. Man har jo sine Funktionærer, som man kan sende hen til den Fornøjelse.

Han mente med "Funktionærer" antagelig de Personer, der var ansatte ved det S-købing'ske Slagteri.
92

X. flyttede atter ind til Damerne. Han var fyldt af alle Impresariers Haab.

- Kære Børn, sagde han, det er Tingen - man skal have Byerne garanterede. Hvad Resultat vilde vi ikke haft, om vi havde haft dem garanterede?

- Og saa skal man ta'e de smaa Byer, blev han ved, dér er dog Intelligens. De Folk faar Tid at tænke, de har Stunder til at dømmе ...

X. fløj op i Lovtaler over de smaa Byer.

Routen blev forandret for at vi kunde medtage S-købing. Routen var let forandret: der kom hver Dag venlige Breve fra velsindede Boghandlere, som "paa Grund af Forholdene" indstændig fraraadede deres By.

Vi kom altsaa til S-købing. Theatret var lejet, men ellers var Byen ganske uforberedt. Den vidste slet ikke, hvad der i Retning af Kunstnydelse ventede den.

Og Slagteren var ude i Geschæft - blev der sagt, i en anden Kant af Landet.

Vi kørte videre - ned ad Vestkysten.

Vi rejste mest ved Nattetid. Vi drog gennem Landet som en Flok Flaggermus. I Ribe afhentedes Damerne af bekymrede Slægtninge.

X. tog sig i Hotellet en sidste Bid før Afrejsen. Glad og bred sad han og stak ud en Afskedsdram:

- Nej, Børn, sagde han, jeg har været med til meget. Men ligegodt - dette var noget af det værste. . Saa rejste han.

Y. og jeg gav om Aftenen en Oplæsning.

Vi gik et Stykke bagefter Trommeslageren, mens han under mange Hvirvler forkyndte Underholdningen i Gaderne.

Det var den sidste Trommehvirvel, der rørtes for Herman-Bang-Tournéen.

Men vi havde rigtignok ogsaa naaet Grænsen.